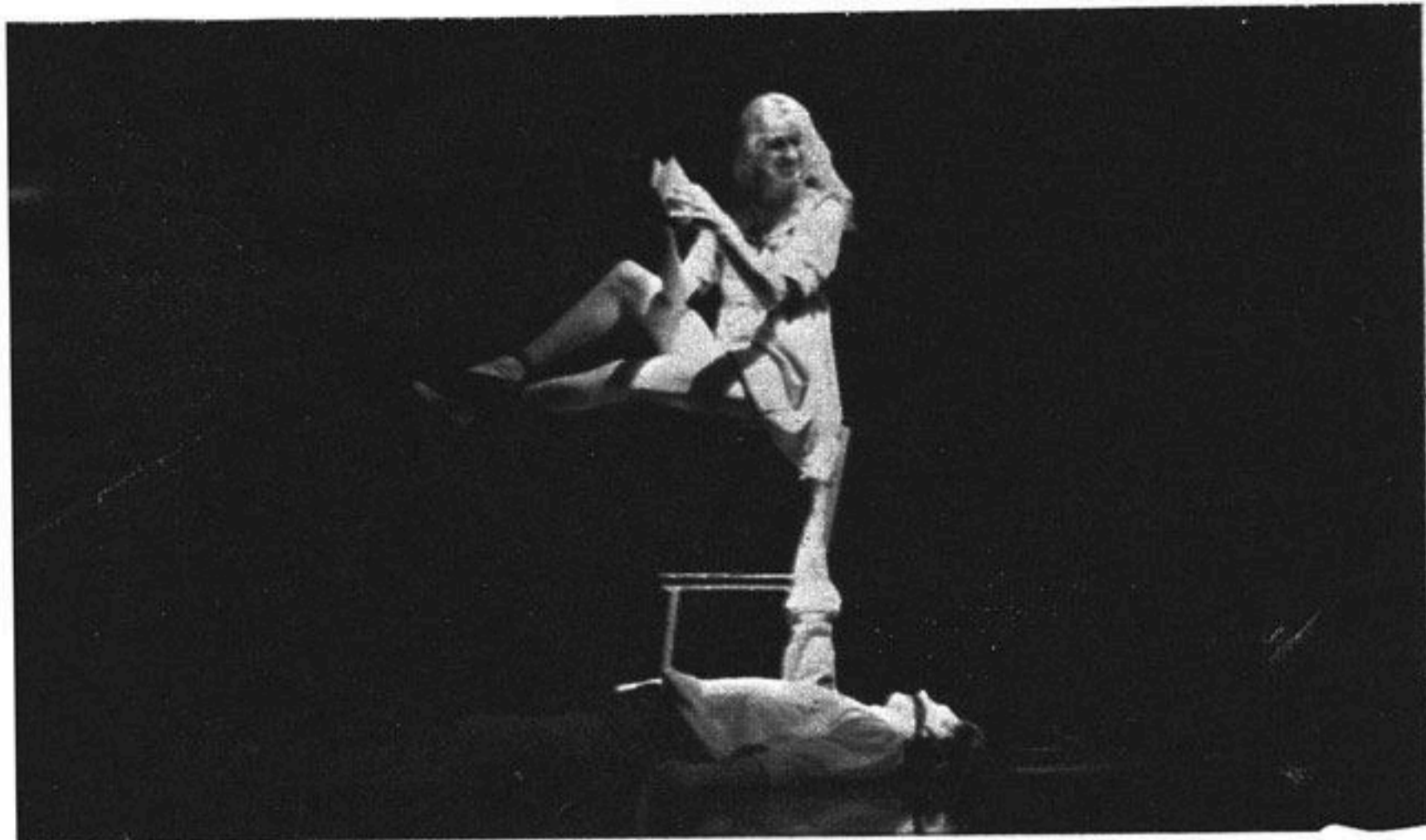

21 JUN 1991

ПОЗОРИШТЕ

О опсенарима

(„Марио и мађионичар“ Томаса Мана у Југословенском драмском позоришту)

У представи „Марио и мађионичар“, за коју је грађу пружио средишњи догађај из истоимене Манове новеле, игру од почетка до краја води изврстан, сугестиван глумац. То је Иван Бекјарев, који је, да би наступио у улози илузионисте Чиполе, овладао и многим мађионичарским вештинама. Уз помоћ тих мајсторија, он повремено брише границу између позорнице и гледалишта, намеће публици утисак да физички закони више не важе на сцени, у ствари, укида разлику између привида и стварности, даје тајанствен изглед свему што се догађа. Из тога лако можемо закључити да је глумчева главна амбиција да у позоришту верно реконструише оно што чине варијетски, циркуски опсенари на својим приредбама. А није тако.

Прави предмет приказивања је нешто сасвим друго. Као и Ман, и млади редитељ Никита Миливојевић, који је и драматизовао новелу „Марио и мађионичар“, жели пре свега да покаже у чему је суштина односа између вођа и маса, шта је права природа оних који предводе гомиле. Он, зато, постепено трансформише Чиполу из безначајног, удворичког циркусанта у опасног, мрачног манипулатора, који грубо деструира првобитни доживљај гледалаца, паралише их, који од позоришта ствара мали тоталитарни свет у којем све зависи од једне воље и једне руке, од сулудог немара коме се нико и не сме и не може супротставити. И тако напослетку доспева до тога да представа почиње да подсећа на политичке митинге, којима по правилу прибегавају све вође кад настоје да хомогенизују нације, кад желе да 'једнодушни' народ покрену у акцију.

Иза те теме се оцртава једна још скривенија, још значајнија: Манова строгост према уметности. Макар и посредно, представа нам казује и да су „сви проблематични животи, па и Чиполин, слаби, болесни или дегенерисани, сви пустолови, варалице и злочинци, и, најзад, чак и Хитлер, у суштини духовни сродници уметника.“ Али и да је наша трагедија –

како нас упозорава Тимченко – у томе што пристајемо да доспемо у ситуацију у којој ћемо бити изиграни, што уопште одлазимо на њихове представе, на њихове спектакле.

Истина, без упозорења књижевне критике, тешко да бисмо открили и те слојеве ове представе. Њена главна мана јесте што је превише алузивна, премало директна у области идеја. Она сама по себи једва и даје повода да је и тако схватимо. У њој се мисаоно и популарно, забавно и идеолошко ипак не спајају у органску, лако разумљиву целину: стално прети опасност да превагну површнији ефекти, да дубљи смисао не доспе у фокус гледаочеве пажње.

Али и с тим недостатком, она је и те како драгоцен, јер припада оном кругу нашег данашњег позоришта у којем преовлађује тежња да се дневно и политичко преведу на језик позоришне метафоре, да животно прерасте у уметничко.

■ ВЛАДИМИР СТАМЕНКОВИЋ